Avtorica: **Marija Hribar**

Osnovna šola Sveti Vid (1819–1962), 1. del

Šola se je pri Svetem Vidu začela leta 1819 na pobudo župnika Jerneja Murnika. Arhiv šole je bil v požaru leta 1861 uničen, vendar se pomembne listine o šoli nahajajo v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, prav tako ni šolskega arhiva za obdobje med obema vojnama, ohranjen je le sem in tja kak dokument. Leta 1931 in 1932 sta se iz vidovskega šolskega okoliša odcepila šolska okoliša Gorenje Otave in Cajnarje.

Šola je bila 25. 9. 1893 iz enorazrednice razširjena v dvorazrednico, leta 1926 pa – zaradi velikega števila otrok – v trirazrednico. Pred prvo svetovno vojno je bila ponavljalna šola dvakrat v tednu: v četrtek in v nedeljo, po vojni pa v četrtek ves dan skupaj z vsakdanjo šolo. Šolski pouk je najbolj oviralo slabo vreme, pozimi visok sneg, zameti in mraz, zato so ga večkrat prekinili. Veliko zaslug za razvoj šole ima vidovski posestnik **Franc Ponikvar** kot večletni predsednik krajevnega šolskega odbora.

Šolska stavba, vrt, parcele

Župnik **Jernej Murnik** si je že leta 1819 prizadeval za novo šolo, saj je o tej nameri pisal na postojnski okrožni urad. Komisija za zgraditev nove šole – Jernej Murnik, zastopniki Turjaških in gospostva Nadlišek – se je sestala 24. 8. 1819. Gospostvo Snežnik ni poslalo zastopnika, temveč dopis, da šola ni potrebna. Leta 1820 so iz postojnskega okrožnega urada sporočili, da je operat za šolo sprejet, leta 1825 pa je taisti urad predlagal, naj se zidanje šole odloži. Škofijski konzistorij pa mu je oktobra istega leta odgovoril, da ovire niso tako velike, da jih ne bi mogli premagati. In res so jih! Konzistorij je 26. 8. 1826 razpisal mesto učitelja, organista in mežnarja pri Sv. Vidu. Takrat zgrajeno šolo je leta 1861 uničil požar, v njej so zgoreli tudi dokumenti o zgodovini in razvoju šole. Občina je zemljišče, na katerem je stala stara šola, zamenjala za stavbo, v kateri je bila pred tem gostilna Pri Podlipcu. V Kroniki župnije Sveti Vid (KŽSV) pa je o tem naslednji zapis: »Leta 1822 (!) zidala se je šola tu, kjer stoji sredi purge hiša št. 12, sedaj lastnina župana g. Janeza Ponikvarja … 24. septembra 1861 popoldne ob treh je stara šola pogorela. Stala je tu, kjer je sedaj Bavdkova hiša (številka 12). Župnik Mikš je zapisal na platnice rojstne knjige št. 5, da je poslopje pogorelo ›durch Brandlegung‹. Pod streho šole je bil nabasan možnar, ki se je v strašnem požaru zanetil in tako treščil, da je pok slišal na Pirmanov vrh Lovro Pirman. Neki Podlipec, pozneje gostilničar v sedanji Bavdkovi hiši, je novo šolo zidal, oziroma staro hišo pod pokopališčem za šolo priredil.« V šolskem popisu iz leta 1923 je navedeno, da sta bili v šolskem poslopju dve učni sobi z merama 10 x 5 x 2,7 m, šolski upravitelj je imel podstrešno stanovanje, ki so ga sestavljale: dve sobi, kuhinja, klet. Šolski vrt z dvoriščem je meril 450 m^2, dopisano je, da zemljiška posestna lista občine Sveti Vid in občine Jeršiče navajata 17 a 88 m^2 in 14 a 79 m^2 ter da razliko uživa mežnar (konkordatna doba). V KŽSV beremo: »Tukajšnja šola ima več parcel, katere so razni uživali, med njimi največ farni cerkovnik. Šolska oblast je zahtevala ureditev in po dolgem pogajanju se je sklenil sporazum, da eno parcelo dobi šola tudi v užitek, ostale pa šola odstopi v popolno last dosedanjim uživateljem. Tako je dobila farna mežnarija nekaj svoje zemlje, kar je po mojem mnenju bolje, kot zahtevati ali imeti samo užitek.«

Krajevni šolski odbor je šolo večkrat popravljal in obnavljal. Po prvi svetovni vojni so ustanovili stavbni fond, vendar se zaradi vsesplošne krize zamisel ni uresničila. Leta 1939 so zapisali, da vrt leži na jugozahodni strani šolskega poslopja in meri 10 arov. Uredil ga je šolski upravnik **Edvard Mihelič**, ki je dal narediti tudi novo ograjo. V šoli ni bilo šolske kuhinje. Na šoli sta bili pred drugo svetovno vojno učiteljska in šolarska knjižnica, prva je štela več kot sto knjig, druga okoli osemdeset. Na šoli je bil tudi inventar učil za glavne predmete.

Vidovska Državna ljudska šola okrog leta 1938, hrani Fototeka Slovenskega šolskega muzeja.

Učenci

Nedeljsko šolo je leta 1819 obiskovalo 28 otrok. Leta 1820/21 je delovala v dveh skupinah, k prvi je prihajalo poleti in pozimi 23 dečkov in ena deklica, v drugi skupini je bilo pozimi 18 dečkov in štiri deklice, poleti 25 dečkov in štiri deklice. Leta 1851/51 so učenci šolo zaradi hudih zim, poletnih neurij, slabih letin neredno obiskovali, revni šolnin niso mogli poravnati.

Leta 1888 je vsakdanjo šolo obiskovalo 61 dečkov in 66 deklic, ponavljalno šolo pa 21 dečkov in 34 deklic. Leta 1889 je vsakdanjo šolo obiskovalo 85 dečkov in 108 deklic, ponavljalno šolo pa 32 dečkov in 32 deklic. Leta 1934 je bilo v šolskem okolišu 111 šoloobveznih otrok. V šolskem letu 1940/41 pa 115, od tega 56 dečkov in 59 deklic. Učitelj Edvard Mihelič je tik pred drugo svetovno vojno zapisal, da se »obdarovanje otrok vrši na Miklavževo. Darila so večinoma šolske potrebščine, sadje in pecivo. Obdarujejo se najrevnejši.«

Praznovanji v čast Habsburški in cesarju

V Kroniki župnije Sveti Vid je zabeležena tudi naslednja slavnost: »11. julija 1883 je bila slovesna sveta maša, v spomin, da je 600 let minilo, odkar je naša dežela zedinjena s Habsburško rodovino. Od pol štirih do štirih je slovesno zvonjenje naznanjalo, da je avstrijski vladar stopil na Savski svet med ljudstvo svoje zvesto. Streljanje iz topičev po hribih so veselja dan naznanjali. Šola je bila lepo ozaljšana z zastavami. Šolska mladina se je udeležila svete maše. Učitelj Klinar je po sv. maši otrokom razložil slavnost in s trikratnim ›živijo presvitli vladar‹ zaključil govor. Mladina je držala v rokah lipove vejice.« Pri Svetem Vidu je bilo slovesno tudi 28. julija 1888, ko je šolska mladina praznovala 40-letnico vladanja cesarja Franca Jožefa I. Slovesnost je popisal tedanji vidovski učitelj Henrik Likar: »Slavnosti udeležil se je ves krajni šolski svet in ljudstva toliko, da je bila šolska soba natlačeno polna. Učitelj Henrik Likar je otrokom razložil pomen slavnosti, ter unemal otroke k ljubezni in udanosti do našega presvetlega cesarja, ter svoj govor končal s trikratno ›Slavo‹ našemu blagemu vladarju. Učenci zapeli so cesarsko in potem več druzih šolski mladini primernih pesni, ter deklamovali pesni domorodne vsebine. Na to razdelilo se je med učence sto knjižic Naš cesar.«

Šolski okoliš

S šolske popisnice iz leta 1923 razberemo, da je osnovna šola Sveti Vid delovala v šolskem okolišu, ki je obsegal kar 35 vasi. Po oddaljenosti od Svetega Vida so razdeljene v štiri skupine. Prva skupina: do 1,5 km: Sv. Vid, Rudolfovo, Čohovo, Nadzalo, Tavžlje, Lešnjake, Korošče, Jeršiče, Koščake; druga skupina od 2 do 3 km: Hruškarje, Bečaje, Pirmane, Hribljane, Ravne; tretja skupina od 3 do 5 km: Zahrib, Osredek, Štrukljeva vas, Cajnarje, Kremenca, Milava, Reparje, Krušče, Kranjče, Gor. Otave, Župeno, Beč; četrta, najbolj oddaljena skupina od 5 do 7 km: Kržišče, Pikovnik, Ponikve, Dol. Otave, Stražišče, Zibovnik, Občina, Gošič, Gora. Zaradi oddaljenosti nekaterih vasi od šole ter pomanjkanja prostora v njej – pogosto se je dogajalo, da otroci sploh niso bili vpisani v šolo, zaradi prostorske stiske jih tudi ni nihče silil – se je leta 1931 odcepil del šolskega okoliša s šolo v Gorenjih Otavah, leta 1932 pa mu sledi še odcepitev drugega dela šolskega okoliša z ustanovitvijo šole pri Cajnarjih.

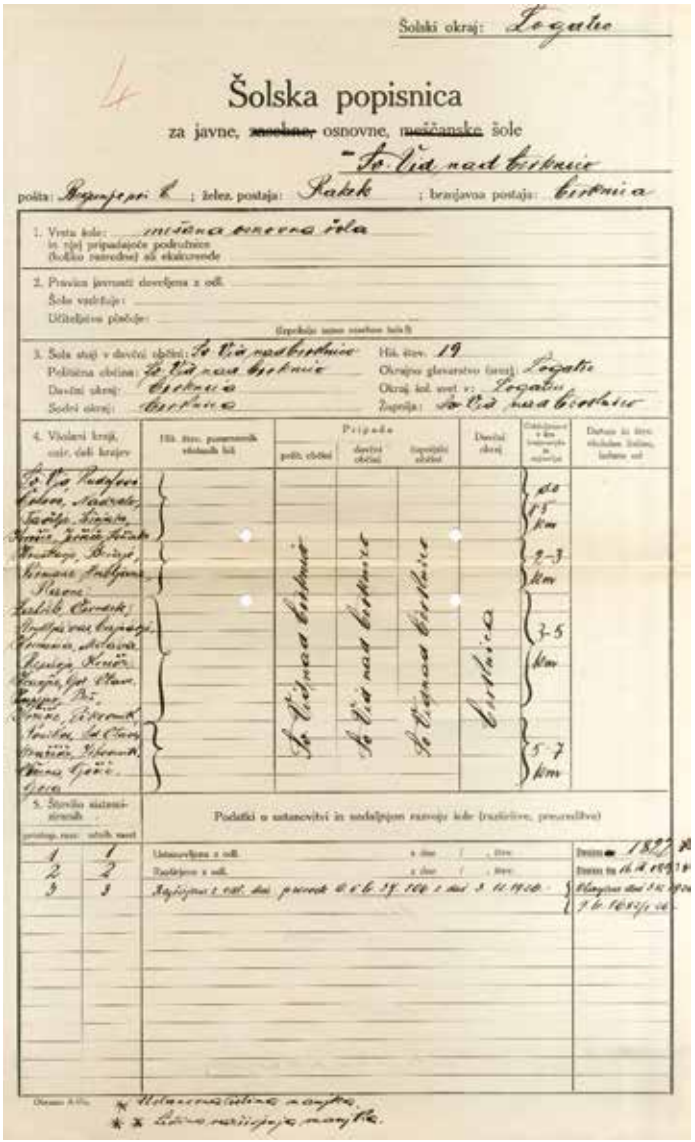

Šolski okraj: Logatec

Šolska popisnica

za javne, ~~zasebne~~ osnovne, ~~meščanske~~ šole

Sv. Vid nad Cerknico

pošta: Begunje pri C. ; žel. postaja: Rakek ; brzojavna postaja: Cerknica

1. Vrsta šole: mešana osemrazredna šola

Šolska popisnica iz leta 1923, izpolnil učitelj Alfred Vodopivec, hrani Slovenski šolski muzej.

Pregled k načrtu šolskega okoliša Sv. Vid nad Cerknico, izpolnil šolski upravitelj Otmar Novak, 30. 4. 1934?, hrani Slovenski šolski muzej.

Vidovski učitelji od leta 1819 do 1943

Leta 1819 je v nedeljski šoli poučeval župnik **Jernej Murnik**, leta 1820/21 pa sta v njej učila Jernej Murnik in organist **Jožef Vidmajer**. V šolskem letu 1823/24 je poučeval **Jožef Rihar**, s katerim pa Vidovci niso bili zadovoljni. Učitelj in organist **Jožef Zalokar**, rojen je bil leta 1804 v Lescah na Gorenjskem, je na vidovski šoli služboval od leta 1828 do 1855, ko je odšel v Borovnico in tam poučeval do smrti leta 1874. V Kroniki župnije Sveti Vid so o njem zapisali: »Bil je v jednem orglavec. Ljudje še sedaj hvalijo njegovo orgljanje. Šel je od Sv. Vida za organista v Borovnico. Jurjevski mežnar je pravil, da je Zalokar tam prav veselo igral; med drugim tudi tisto – ›E, kaj bodo ti poliči ... brž frakelj ga pokliči ...‹« **Janez Juvanec**, rojen v Velikih Laščah leta 1816, je bil učitelj pri Svetem Vidu od leta 1835, **Matevž Kukec** je bil leta 1862 pri Sv. Vidu imenovan za učitelja, pred tem je od leta 1860 do 1862 učiteljeval na begunjski osnovni šoli, učitelj **Per** je služboval na vidovski šoli do leta 1876. Sledijo **Franc Klinar**, rojen na Jesenicah leta 1842, pri Svetem Vidu do leta 1886, **Rudolf Piš**, rojen 1863 v Ljubljani, vidovski učitelj od 1886 do 26. 2. 1887,

učiteljeval je tudi v Godoviču, v Beli Peči, od oktobra 1893 do smrti leta 1904 je bil učitelj na cerkniški šoli. Henrik Likar učitelj pri Svetem Vidu od 1886 do 1889, **Dragotin Rožanc** od 1888 do 1889, **Avgust Korbar** od leta 1889 do 1899, od leta 1904 do 1921 nadučitelj na osnovni šoli Preserje, **Ivan Šemrl** od 1893 do 1897, **Anton Tul**, rojen 1876 v Kortah, pri Svetem Vidu učiteljeval do 22. 12. 1898, leta 1922 služboval na osnovni šoli Šmarje, **Lana Dolinšek** od 1898 do 1902, Janko Zupančič, rojen kot sin rudarja leta 1871, vidovski učitelj od 1899 do 1904, leta 1921 nasledil Korbarja na osnovni šoli Preserje, **Marija Krall** od 1904 do 28. 2. 1907, leta 1912 jo zasledimo na osnovni šoli Hrušica, **Aleks Bajc** od 1904 do 1905, **Adela Golob** od 1904 do 1905, **Terezija Jerina** od 1905 do 1906, **Justina Modic** od 1906 do 1907, leta 1905 je bila imenovana za provizorično učiteljico v Vipavi, 1913 učiteljica v Šmarjeti, **Ivan Bezeljak** od 1907 do 1911, **Franja Bezeljak** od 1907 do 1912, **Ivan Stenovec** od 1912 do 1913, **Ana Celnar** od 1911 do 1912, v šolskem letu 1912 je službovala na osnovni šoli Orehovica, delovala je tudi v sekciji za gospodinjsko nadaljevalno šolstvo, **Nela Kancilija** od 1912 do 1917, **Karel Črnjač** od 1913 do 1915 in od 17. 2. do 11. 5. 1919, pred tem šolski upravitelj v Čatežu ob Savi, **Zora Biteznik** od 1916 do 15. 2. 1919, leta 1927 je bila imenovana za stalno učiteljico na osnovno šolo Daljna vas – Lavrica, **Alfred Vodopivec** od 1920/21 do 25. 10. 1924, od leta 1926 do 1933 je bil upravitelj begunjske šole, v KŽSV je zapisano: »V oktobru (1924) se je preselil v Begunje nadučitelj g. Alfred Vodopivec, a bi se moral kmalu vrniti nazaj vsled preganjanja svobodomiselne vlade. Bil je vzoren krščanski mož. V tem mesecu sta prišli za vzgojiteljico gdč. Dolenc Martina (prav Matilda) in učiteljica gdč. Dora Skubic. Oboje je napredna roba.« **Kristina Šturm** od 1921/22 do 1923, v šolskem letu 1920/21 je služboval v Borovnici, **Matilda Dolenc** od 1924/25 do 30. 4. 1925, dolgoletna učiteljica na osnovni šoli Planina, rojena v Postojni, umrla 1984, **Dora Skubic** 1924/25 do 15. 11. 1925, **Julijana** Turk, doma iz Loža, od 1924/25 do 1. 11. 1926, **Jožefa Pajek** 1926/27 do 1. 11. 1928, **Ciril Zalokar** od 1926/27 do (?), **Amalija Lalič** 1926/27 do 1928, **Katarina Blejec** od 1928/29 do (?), **Olga Födransperg**, rojena 1906 v Velikih Laščah, umrla 2005 v Ljubljani, učiteljica pri Svetem Vidu od 1928/29 do (?), **Otmar Novak**, šolski upravitelj na vidovski šoli leta 1934?, kot učitelja v pokoju so ga ustrelili italijanski vojaki 20. 7. 1942, **Edvard Mihelič** poučeval leta 1939, tik pred drugo svetovno vojno sta bili pri Svetem Vidu dve učni moči **Drago Kek** (1913–1942) iz Ljubljane, italijanski vojaki so ga 21. 7. 1942 ujeli, mučili in ubili v Iški, in **Gabrijela Samsa** z Gore pri Sodražici, ki je na šoli poučevala do italijanske kapitulacije leta 1943.

Navedeni spisek učiteljev pri Svetem Vidu ni popoln.

Šola med drugo svetovno vojno

Jože Verbec je zapisal, da »je bilo med domovinsko vojno poslopje in ves inventar uničen. Okupator Italijan je bil stalno naseljen v šoli do kapitulacije. Potem so šolo od časa do časa uporabljali Nemci in domobranci, kakor tudi partizanska vojska. Vendar je bilo njihovo bivanje le trenutno, nekaj dni, v glavnem pa je bila šola po kapitulaciji Italije prazna. Šolsko poslopje so uničili okupatorji in njih pomagači, kakor tudi domači ljudje, ki so izropali inventar, katerega so mogli uporabiti za lastne potrebe. Italijani so zasedli šolo 18. julija 1942. leta in bili v njej do 9. septembra 1943. Uporabljali so jo za stanovanjske prostore. Novembra 1942 sta se v šoli nastanili dve družini, v učilnici so stanovali, v kleteh pa so imeli živino. Do italijanske kapitulacije je šolo vodila učiteljica Samsa Gabrijela, potem do osvoboditve ni bilo nikakega pouka.«

Certificato annuale
Letno spričevalo

Šolsko spričevalo iz časa italijanske okupacije, 31. 7. 1943, hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana. (📷 MH)

Viri in literatura:

1. Imenik šolskih oblastnij, šol in učiteljev po Slovenskem ..., 1874,
2. Imenik šolskih oblastev, ljudskih šol, učiteljev in učiteljic na Kranjskem, 1885
3. Imenik šolskih oblastev, osnovnih, meščanskih in srednjih šol ter učiteljstva v Sloveniji, 1921
4. Kebe, J.: Loška dolina z Babnim Poljem, 1996, str. 398–399
5. Kronika župnije Sveti Vid, v: Vidovski zvon
6. Logaško okrajno glavarstvo, 1889
7. Mihelič, E.: Državna trioddelčna ljudska šola Sv. Vid nad Cerknico, 1. julija 1939, Slovenski šolski muzej, Dokumentacijska zbirka
8. Popis slavnosti, katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888. leta v proslavljanje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Josipa I., 1888
9. Ročni zapisnik »Zveze jugoslovenskih učiteljskih društev« Julijske krajine, 1922–23
10. Star učitelj (Jožef Zalokar), v: Slovenski narod, 8. 11. 1874, št. 256, str. 3
11. Učiteljski tovariš (1861–1941), časnik
12. Verbec, J.: Podatki o dogodkih na osnovni šoli Sv. Vid nad Cerknico za časa domovinske vojne, rokopis, 24. 10. 1946, Slovenski šolski muzej, Dokumentacijska zbirka
13. Zgodovinski arhiv Ljubljana
14. Zgodovinski podatki o postanku in razvoju šole, Sv. Vid nad Cerknico, 28. 8. 29, Slovenski šolski muzej, Dokumentacijska zbirka

Avtorica: **Marija Hribar**

Osnovna šola Sveti Vid, 2. del

Šolo pri Svetem Vidu so po drugi svetovni vojni zaznamovali velika fluktuacija učiteljev, nikoli končana obnova šolske stavbe ter veliko izostankov učencev od pouka. Učenci so se izkazali tudi pri uprizarjanju igric, pogozdovanju, ustanovitvi šolske zadruge, ki se je posvečala predvsem zelenjadarstvu in sadjarstvu.

Obnova šolskega poslopja

Vidovska šola je bila med drugo svetovno vojno tako poškodovana, da po vojni pouk v njej ni bil mogoč. Pouk naj bi se pri Svetem Vidu začel 26. novembra 1945 v zasebni hiši, v kateri so za silo uredili eno učilnico. Leta 1946 so obnovili zahodno stran šole, vzidali nova okna, vrata ter popravili kuhinjo v prvem nadstropju, uredili učilnico, tako da je pouk celo šolsko leto 1946/47 potekal v šoli. Za leto 1947 so načrtovali obnovo drugega, bolj poškodovanega dela stavbe, obnovo še ene učilnice, dveh stranišč, predsob in sobe v prvem nadstropju, ki naj bi jo uporabljal šolski upravnik. Udarniško so v gozdu pri Osredku posekali 22 m^3 lesa, ki je bil dodeljen brezplačno, dobili so 40.000 din kredita, kar pa je bilo za celotno obnovo premalo. Šolski obnovitveni odbor je sklenil, da obnovo odda okrajnemu podjetju »Gradnje« iz Cerknice. Dolg iz leta 1946 je znašal 9672 din, zapadle račune so poslali na prosvetno ministrstvo. 4. septembra 1947 so končali zidarska dela in začeli polaganje podov. Ker so kredit močno prekoračili, je začasni šolski upravitelj Milan Lobè zaprosil za novo posojilo. V nedeljo, 31. avgusta 1947, so priredili veselico, dobiček pa namenili nakupu klopi in ostalega inventarja v novi učilnici, ki so jo odprli 4. oktobra 1947. Novembra so dokončali sobo v prvem nadstropju, ki je bila začasno namenjena pisarni, ter stanovanje za učitelja. Aprila leta 1949 so začeli z notranjo obnovo, načrtovali so, da bodo vstavili manjkajoča vrata, uredili shrambo za učila, v učilnici vstavili dvojna okna, opremili pisarno. Učitelj Lobè je ponovno ugotavljal, da je »kredit bolj majhen – le 25.000 din. Škoda je le, da se ni pričela namesto obnove novogradnja šole – pa sedaj je zamujeno. Čas za zgraditev novega šolskega poslopja je bil v letu 1945 in 1946. Sedaj ljudstvo gradi tovarne, predvsem težko industrijo.« 12. septembra 1949 so odprli šolsko kuhinjo podmladka RKS. Vsak dan je dobilo hrano 27 najrevnejših in krajevno najbolj oddaljenih učencev. 2. oktobra 1950 je začela delovati šolska kuhinja s 50 oskrbovanci in šolska mlečna kuhinja, v kateri je dobivalo malico 55 učencev. V šolskem letu 1954/55 so dobili 21 mizic, 42 stolčkov, omaro in primerno mizo, občina je šoli kupila tudi radio. Med šolskim letom 1956/57 je v učilnici začel odpadati omet, v prostoru je bila v zimskem času temperatura od 12 do 15 °C. Če so bile padavine, sta bila mokra tako hodnik kot telovadnica. Ker je bila šolska stavba ponovno v zelo slabem stanju, saj se je začela rušiti, se je pouk v šolskem letu 1957/58 odvijal v novi stavbi kmetijske zadruge. Šolski odbor je zahteval, da se pouk v stari stavbi prepove. Šolski upravnik Franc Turšič je v kroniko za šolsko leto 1958/59 zapisal: »Naša šolska stavba še vedno propada. Sicer je v njej stranka, vendar zgleda, da se bo polagoma zrušila. Popravljati te šole ni, ker je preslaba in tudi lokacije nima prav dobre.«

Vidovska šola leta 1952, hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL).

Zapuščena vidovska šola, fotografijo so v Fototeko Slovenskega šolskega muzeja (SŠM) dobili leta 1990, inv. št. 3572, hrani SŠM.

Učitelji

Učitelji so se pri Svetem Vidu hitro menjavali, v šolskem letu 1945/46 je bilo vpisanih 114 otrok, poučevala je učiteljica **Šubertova**, ki se je zaradi starosti upokojila, **Jože Verbec** je odšel novembra k vojakom. 10. decembra 1945 je iz Cajnarjev prišla **Anica Meden**, leta 1946 sta poučevali tudi Anica Meden in **Doroteja Zubalič**. V tistem času je na šolo prišla **Cvetka Fertin**, ki je na lastno željo sredi aprila odšla na Primorsko. **Stanko Stritih** je poučeval od novembra 1946 do konca aprila 1947, ko je odšel za učitelja v Gorenje Otave. **Milan Lobè** je poučeval od 7. maja do 26. junija 1947, ko je bil prestavljen v Novo vas, na njegovo delovno mesto pa je bila imenovana **Angela Peklenek**. V šolskem letu 1947/48 se je pouk začel 15. septembra, ponovno zasledimo učitelja Milana Lobeta, ki je poučeval višji oddelek, Angela Peklenek pa nižjega. Lobè je učil tudi v šolskem letu 1948/49, potem pa je bil premeščen v Cerknico. Za prvo polletje šolskega leta 1948/49 je Lobè zapisal, »da prvopoletni uspeh ni najboljši, ker manjka ena učna moč«. 25. aprila 1950 je na šolo prišla **Miroslava Udovič**. Šolska upraviteljica **Marija Černač** je bila pri Svetem Vidu od 1949/50 do 4. oktobra 1952. Za njo je prišla **Milena Veršnik**, leta 1952 je končala celjsko učiteljišče in je bilo to njeno prvo službeno mesto. Na začetku šolskega leta 1953/54 sta na šolo prišli dve učiteljici pripravnici **Jana Grmič** in **Milena Žužek**, ki pa je bila že 14. decembra prestavljena v Babno Polje. Šolsko leto 1954/55 so začeli z zamudo, saj je bila Grmičeva prestavljena v Bukovje, na šolo pa se je vrnila Milena Žužek. V naslednjem šolskem letu je na šoli poučevala **Mihaela Žgavec**, bila je tudi šolska upraviteljica. Milena Žužek je bila premeščena na osnovno šolo Grahovo, kjer je prej učiteljevala Žgavčeva. V šolskem letu 1958/59 je na šolo za učitelja prišel **Franc Turšič**, ki je bil šolski upravitelj in učitelj do ukinitve šole leta 1962, pred tem je služboval v Novi vasi, Šmihelu pod Nanosom in v Trnju.

Učenci, uspeh

Ob zaključku šolskega leta 1947/48 je bilo od 94 učencev 28 odličnih, 29 prav dobrih, 22 dobrih, pet zadostnih, ponavljalo je deset učencev. Milan Lobè je ugotavljal, da se v šolskem letu 1948/49 »učiteljstvo tekom leta ni menjavalo, kar je pripomoglo k dobrim uspehom«. Poleg hitrega menjavanja učiteljev je bil eden izmed pomembnih vzrokov slabega uspeha tudi neredno obiskovanje pouka, navedeni so tudi sneg, zameti, kmečka opravila, saj so bili otroci pomembna delovna sila, pa tudi otroške bolezni: ošpice, mumps, oslovski kašelj, norice. V šolskem letu 1951/52 je bilo od 61 učencev 14 odličnih, sedem prav dobrih, 21 dobrih, dva zadostna in 17 nezadostnih, kar pomeni, da kar 28 odstotkov učencev razreda ni izdelalo. Učiteljica Marija Černač je dopoldne učila III., V., VI. in VII. razred, Miroslava Udovič pa popoldne I., II. in IV. razred. V šolskem letu 1952/53 je bilo od 47 učencev, ki so končali razred, devet odličnih, 11 prav dobrih, 13 dobrih in kar 14 nezadostnih. Oba oddelka, dopoldansko in popoldansko skupino, je poučevala Milena Veršnik. Za šolsko leto 1955/56 je učiteljica Milena Žužek zapisala, »da je bil pouk celodneven, nižji razredi so imeli šolo popoldne, višji pa dopoldne. Znanje bi še odgovarjalo, posebno v nižji skupini, dočim je višja zaostajala vsled preslabega obiska. Šest učencev je bilo zaradi neobiskovanja pouka kaznovanih z ukorom, starši pa predani sodniku za prekrške, dobili so tudi denarne kazni, ter da je bil obisk na naši šoli ocenjen za najslabši v Sloveniji«. V šolskem letu 1957/58

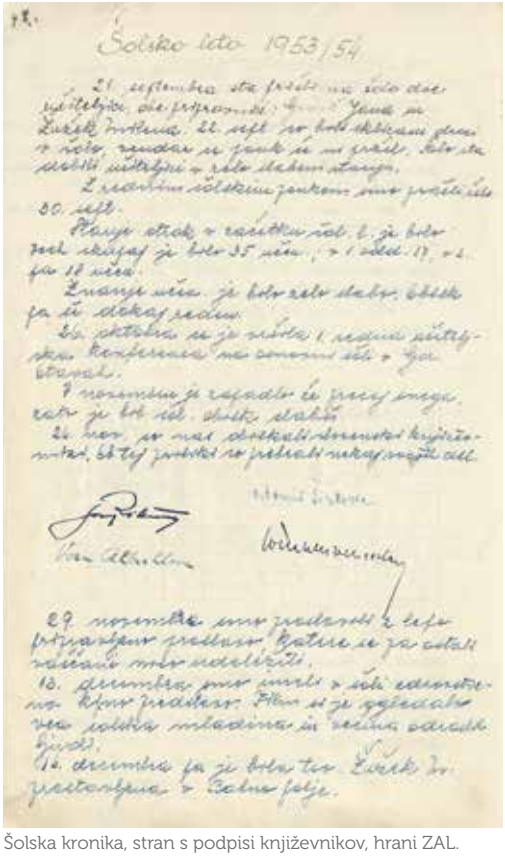

Šolska kronika, stran s podpisi književnikov, hrani ZAL.

Šolsko leto	Število učencev
1945/46	114
1946/47	101
1947/48	94
1948/49	90
1949/50	85
1950/51	68
1951/52	62
1952/53	49
1953/54	37
1954/55	35
1955/56	29
1956/57	25
1957/58	26
1958/59	21
1959/60	23
1960/61	22
1961/62	19

Vir: Šolska kronika OŠ Sveti Vid (1947–1962)

Spričevalo učenke 1. razreda OŠ Sveti Vid, šolsko leto 1945/46, hrani ZAL. (MH)

je bil namesto domoznanskega pouka in stvarnega pouka uveden nov predmet »spoznavanje prirode in družbe«, uspeh učencev je bil zelo dober, saj nihče od učencev ni ponavljal. Od 25 učencev sta bila dva odlična, osem prav dobrih, deset dobrih, štirje zadostni in en neocenjen, med letom je eden izmed učencev odpotoval z materjo k očetu v Nemčijo.

Učenci in učiteljici, po vsej verjetnosti Miroslava Udovič in Marija Černač, leta 1952, hrani ZAL.

Praznovanja, obletnice, izleti, uprizarjanje iger, delo za skupnost

Januarja 1948 so učenci obeležili 70. obletnico rojstva pesnika Otona Župančiča. 8. februarja so imeli Prešernovo proslavo, 8. marca so obeležili mednarodni dan žena. Junija 1948 so učenci v tednu matere in otroka uprizorili pionirsko igro Mezinček, ki je bila zelo dobro obiskana. 28. junija 1948 je bilo 56 učencev prisotnih na pionirskem dnevu v Postojni, peljali so se s tovornim avtomobilom, ogledali so si tudi Postojnsko jamo. 8. februarja 1949 so praznovali 100. obletnico Prešernove smrti. Marca 1949 so »šli s pionirji v Cerknico. Videli so najboljši slovenski film Na svoji zemlji.« 27. aprila 1949 so se pionirji »udeležili dela pri zadružnem domu, popoldne pa so igrali pionirsko igro Pod zvezdo«. 22. maja je igrala mladina igro – dramo Krivoprisežnik. Lobè je zapisal: »Škoda je le, da igra za novo dobo ni bila primerna.« Vsako leto so praznovali tudi 29. november, državni praznik, ob tej priložnosti so sprejeli učence v pomladek pionirjev, starejše učence pa v pionirje. Šolska upraviteljica Marija Černač je navedla, da so »praznik proslavili s pionirsko prireditvijo, na kateri je nastopal pionirski pevski zbor. Igrali so tudi enodejanko Dobričina.« 31. decembra so priredili novoletno jelko z obdarovanjem otrok. Posebej slovesno je bilo 17. junija 1952, ko so praznovali 130-letnico šole. Že dopoldne je nastopila pionirska igralska skupina z igrico Čašica kave, učenci so deklamirali pesmi. Na proslavi sta bila navzoča tudi Bogomil Lilija, inšpektor za vzgojne domove OOOF, ter član sveta za prosveto in kulturo pri okrajnem ljudskem odboru v Postojni Stanko Stritih, o zgodovini šole pa je spregovorila vidovska šolska upraviteljica Marija Černač. 24. novembra 1953 so šolo obiskali slovenski književniki: Josip Ribičič, Vera Albrehtova, Venceslav Winkler in Črtomir Šinkovec. Meseca marca 1954 so obeležili 50. obletnico rojstva pesnika Srečka Kosovela. V začetku junija 1954 so odšli na šolski izlet v Postojno, ogledali so si Notranjski muzej, Postojnsko jamo in razstavo »O razvoju šolstva« na gimnaziji. Junija 1955 so šli na dvodnevni izlet »z otroki višje skupine«, ogledali so si Reko, živalski vrt, ladje, pristanišče, nato so se s parnikom odpeljali v Opatijo, drugi dan so si ogledali Postojnsko jamo in muzej. Denar za izlet so prispevali deloma učenci, deloma so ga prihranili od novoletne jelke. Ob koncu šole so s knjigami nagradili najboljše učence: Avguština Bečaja iz 8. razreda, Geno Štrukelj iz 7. razreda, oba od Svetega Vida, ter Karlinco Štritof iz 1. razreda, doma z Rudolfovega. Ob novem letu 1957 so si ogledali lutkovno predstavo Hudobni graščak, ki jo je uprizorilo Lutkovno gledališče iz Ljubljane. Za športne dneve so šli h Kotlu, na Pirmanov vrh in k Pajkovemu gradu, opazovali so naravo ter utrjevali zemljepisno in zgodovinsko snov. Ob koncu šolskega leta so za višjo skupino ter za osnovno šolo Cajnarje organizirali izlet na otok Rab, kjer so obiskali tudi spominsko pokopališče, postavljeno v spomin žrtvam koncentracijskega taborišča Kampor, »ena izmed učenk je našla grob svojega očeta«.

Vidovski šolarji, člani zadruge okrog leta 1960, na eni izmed akcij, hrani ZAL.

Učenci so nabirali slive za šolsko mlečno kuhinjo, hrani ZAL.

V šolskem letu 1957/58 so si pri Cajnarjih ogledali šolsko kino predstavo, ki jo je predvajal ljubljanski Zavod za šolski in poučni film. Vidovski in cajnarski učenci so šli v tem šolskem letu na Slivnico in k Iškemu Vintgarju, bili so tudi na dvodnevnem izletu na Gorenjskem. V šolskem letu 1959/60 so praznovali dan pomladi skupaj z rakiško, otavsko in ljubljansko šolo pri Rakitni, zbralo se je okrog 900 otrok. Ob zaključku šolskega leta so se odpeljali v Koper in Ankaran, z nižjo skupino pa v Ljubljano. Ob koncu šolskega leta 1960/61 so odšli na izlet na Nanos. »Na vrhovih Nanosa so se počutili odlično.« Za novo leto 1962 so si skupaj z begunjskimi šolarji ogledali prireditve za dedka Mraza v Ljubljani: marionetno gledališče, prihod dedka Mraza na Gospodarskem razstavišču in revijo na umetnem drsališču. Ob zaključku šolskega leta so si ogledali Reko, pristanišče in muzej.

Pogozdovanje, drevesnica, šolska zadruga

Na dečji dan, 17. maja 1949, so učenci posadili 600 smrečic. V šolskem letu 1950/51 so uredili pionirsko drevesnico, ki so jo posejali s hojevim semenom. Za KZ Begunje so šolski otroci pogozdovali 21. aprila 1954, posadili so 1000 smrekic. Meseca marca 1960 je bila ustanovljena šolska pionirska zadruga z datumom pokola osreških talcev. Posvečali so se predvsem zelenjadarstvu in sadjarstvu, tako so se udeležili akcije cepljenja češenj na Čohovem hribu, cepili so približni trideset dreves. Člani zadruge so pogozdovali tudi v gozdu v bližini Jeršičev. Učenci so se udeleževali tudi izvenšolskih dejavnosti. V šolskem letu 1951/52 so pomagali pri elektrifikaciji, naredili so 450 prostovoljnih ur. Kopali so jame za daljnovod in podajali opeko pri gradnji transformatorja. Černačeva je v kroniko zapisala: »V nedeljo, 22. junija, je bila svečana otvoritev elektrike. V ta namen je bila prirejena tudi vrtna veselica. Že prejšnji večer se je razlegala godba po mikrofonu (zvočniku) po vsej vasi.«

Konec šole z dolgoletno zgodovino

Učitelj Franc Turšič je za šolsko leto 1961/62 v kroniko zapisal: »Naša šolska reforma, ki je v teku že nekaj let, zahteva od vsakega državljana popolno osemletno izobrazbo, tako tudi od otrok, ki so v hribovskih vaseh. Svet za šolstvo in Občinski ljudski odbor si je zadal načrt o prevozih otrok v večje centralne šole v Begunje in Cerknico. Naša šola se poleg drugih enorazrednih šol ukinja. Vaščani, ki so kar ponosni, da imajo že 140 let staro šolo, pa so proti ukinitvi, največ pa je to zaradi velikega napora šolskih otrok predvsem pozimi, saj še tako spretna avtobusna proga ne bo rešila tega težavnostnega problema. Občinski ljudski odbor pa je še vrh tega pričel prepozno razpravljati z državljani o ukinitvi šole in izvedbi organizacije prevozov.« Občina Cerknica je staro osnovno šolo pri Svetem Vidu leta 2018 zaradi dotrajanosti in nevarnosti porušila in ruševine odstranila.

Zapuščena vidovska šola pred rušitvijo 2018 (📷 Peter Frece)

Viri in literatura:
1. AS SI_ZAL_CER/0091
2. Slovenski šolski muzej (SŠM), Fototeka, Fotografije šolskih stavb
3. Kronika osn. šole Sv. Vid nad Cerknico od 1941 do 1945, SŠM
4. Odločba o reorganizaciji mreže osnovnih šol na območju občine Cerknica
5. Glas Notranjske, oktober 1963, št. 9, str. 4
6. Statistični popis šol leta 1948, Dokumentacijska zbirka, Mapa šole, SŠM
7. Šolska kronika OŠ Sveti Vid, 1946–1962, Zgodovinski arhiv Ljubljana
8. www.cerknica.si